TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI Sınıf-10

OGM MATERYAL
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

KONU MESNEVİ

❋ Mesnevi, divan edebiyatına ait bir nazım şeklidir.

❋ İran (Fars) edebiyatından Türk edebiyatına geçen bu nazım şekli beyitlerden oluşmaktadır.

❋ Her beyti kendi arasında kafiyeli olup kafiye düzeni aa-bb-cc-dd… şeklindedir.

❋ Bu özellik, şaire kafiye bulmada kolaylık sağlamaktadır.

❋ Bu nedenle mesnevi, şairler tarafından rağbet gören bir nazım şekli olmuştur. Hatta Lamî Çelebi, Taşlıcalı Yahya, Ali Şir Nevaî gibi bazı sanatçılar hamse (beş mesneviye verilen ad) sahibi oldukları için onlara ayrı bir önem verilmiştir.

❋ Genellikle aruzun kısa kalıplarıyla yazılan mesnevilerde beyit sınırlaması yoktur.

❋ Mesnevilerde aşk, kahramanlık, din, tasavvuf gibi konular işlenmektedir.

❋ Divan edebiyatında Şeyhi'nin *Harname,* Ahmedi'nin *İskendername, Gülşehri'nin Mantıku't Tayr* adlı eserleri mesnevi şeklinde yazılmış belli başlı eserlerdir.

❋ Mesneviler bir bakıma Divan Edebiyatı Dönemi'nde günümüz roman ve hikâyesinin yerini tutan uzun soluklu eserlerdir.

LEYLA VE MECNUN

Asırlar boyunca zevkle okunmuş bir aşk mesnevisidir. Arap edebiyatında doğan bu konu, İran edebiyatında da ayrıntılı bir şekilde işlenmiştir. Türk edebiyatında

Şâhidî, Ali Şîr Nevâî, Hamdullah Hamdi, Fuzuli gibi pek çok sanatçı Leyla ve Mecnun hikâyesini konu alan mesneviler yazmıştır. Ancak bunlar içerisinde en çok iz bırakanı şüphesiz Fuzuli'ninki olmuştur. Bu, eserin yazıldığı tarihten başlanarak Türkçe konuşulan her yerde beğenilerek okunmasından ve daha sonra yazılan Leyla ile Mecnun hikâyelerinde etkili olmasından anlaşılmaktadır. Ayrıca eserin pek çok yazma nüshasının da olması bu beğeninin göstergesidir.

FUZULİ (1495?–1556?)

Divan edebiyatının XVI. yüzyılda yaşamış güçlü şairlerindendir. Sadece yaşadığı dönemde değil, sonraki dönemlerde de pek çok şairi etkiledi. Türk edebiyatında lirik şair olarak önemli bir yere sahiptir. İyi bir eğitim gördü. Türkçenin yanı sıra Arapça ve Farsçayı da iyi bilen sanatçının eserlerinde Azeri Türkçesini yoğun kullanması dikkat çeker. Fuzuli, şiir anlayışını *Türkçe Divan*'ının ön sözünde "İlimsiz şiir temeli olmayan bir duvara benzer." diyerek belirtti.

Şiirlerinde aşk temasını sıkça işleyen sanatçı, Divan'ındaki gazellerinin çoğunda aşk, ayrılık ve bu duyguları yaşatan sevgilinin tasvirini anlattı. "Âşıkane gazel" türünün edebiyatımızda en tanınmış ismidir. *Türkçe Divan, Farsça Divan, Arapça Şiirler, Leyla vü Mecnun (mesnevi), Beng ü Bâde (mesnevi), Saki-name (mesnevi), Hadikatü's–Süeda (mensur), Rind ü Zahid (mensur), Türkçe Mektuplar (mensur)* eserlerinden bazılarıdır. Türkçe Mektuplar'ın içinde yer alan Şikayetname, Türk edebiyatında mektup türünün bilinen ilk örneği olması yönüyle önemlidir.

SORULAR

SORU 1:

- - - -, anlatılması sayfalar tutacak uzun hikâyeleri dile getirir. Aşk, kahramanlık konularıyla dinî, ahlaki ve felsefi öğretilerin işlendiği bir nazım biçimidir. Kafiyesine yüzlerce, binlerce eş kelime bulmayı kaldıramayacak geniş çaplı eserler için başvurulacak tek nazım şeklidir.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

A) Kaside
B) Mesnevi
C) Gazel
D) Şarkı
E) Tuyuğ

Cevap: B

SORU 2

- - -, klasik Türk edebiyatında, Batılı anlamdaki hikâye ve roman türünü temsil edebilecek bir nazım biçimidir. Konu alanlarının oldukça geniş bir yelpazeye sahip olması ve beyit sayılarının herhangi bir kısıtlamaya tabi tutulmaması nedeniyle çeşitli olay ve hikâyelerin anlatımı için oldukça uygundur. En çok tercih edilen konular klasik aşk hikâyeleridir. - - - - işte bu tür hikâyelerden biridir. Fuzuli, Arap ve Fars edebiyatlarında pek çok örneği olan bu hikâyeyi kendine has dil, üslup ve kurgu özellikleriyle kaleme almıştır.

Bu parçada boş bırakılan yerlere aşağıdakilerden hangisi sırasıyla getirilmelidir?

A) Gazel - Kerem ile Aslı
B) Semai - Ferhat ile Şirin
C) Kaside - Arzu ile Kamber
D) Destan - Yusuf u Züleyha
E) Mesnevi - Leyla ile Mecnun

Cevap: E

SORU 3

Elli yıldır yanaram hicrin ile
Şimdi buldum seni düştün ele

Zelha eder ya sanem anla hâlim
Aşık oldum göynürem tutgıl elim

Tursa otursa Yusuf'u söylenir
Kanda kim varsa anı zikreylenir

Zeliha köşkten bakar görür anı
Çağırır feryadeder göynür canı

Bu dizelerden yola çıkarak mesnevi nazım biçimiyle ilgili,

I. Konu bütünlüğü yoktur.
II. Beyit nazım birimiyle yazılır.
III. Aruzun kısa kalıpları kullanılır.

çıkarımlarından hangisine ulaşılamaz?

A) Yalnız I.
B) Yalnız II.
C) Yalnız III.
D) I ve II.
E) II ve III.

Cevap: A